

KIS-782 – En dro d'ar gread barzhel

(GE – 22 12 02)

Frouezh eo an notenn-mañ da lennadur “Razarc'h moskovat”¹, barzhoneg gant Laorañs MOTROT, dezhañ furm un dehebad ouzh unan eus ar stourmerion tchetchen a c'houzalc'has ur c'hoariva moskovat e Here 2002 hag a voe andishaet war un dro gant ul lod eus o mac'hiaded. Ar barzhoneg, kounadenn verr an darvoud, a gav klozadur gant ul linenn dic'hortoz : “*Te hag int ha me*” o tont da droc'hañ ar steuñvenn hep ma c'hallfed stignañ un diazalc'h etrezi hag ar pezh a zo a-raok... Klozadur ? Hag ar pemp ger-se ne vent ket kentoc'h gwir voulc'hadur ar barzhoneg, ar poent goulou o teurel sklerijenn war gement a zo bet lavaret da gentañ ? Etre *te, int, me* ar gevarzhell *ha(g)*, hag a-walc'h eo : emañ echu ar barzhoneg ha war un dro o teraouiñ : d'al lenner da c'hoari, da reiñ ster d'ar gevarzhell *ha(g)*. Nep barzhoneg deuet da vat zo un imboud ouzh e lenner, pourchaser un derou dezhañ ; ar barzh, ur wech m'en deus kaset e varzhoneg betek ar poent imboudañ, a emdenn : an afer n'eo mui e hini, an traoù a dremen pelloc'h etre al lenner hag ar barzhoneg. Dre lavarout *Te hag int ha me* e tigor ar barzh un argraf o treiñ al lenner etrezek ur goullou, ouzh e vroudañ war-du un digent a vo p' en devo e grouet.

Dic'hortoz ivez moarvat kemer preder gant arver ar gevarzhell *ha(g)* ha pa ve er varzhoniezh. Ken arap e ve an divoud ? Koulskoude, ur prederour parfet mar bez evel Edmund HUSSERL, na savas pa ouzon barzhoneg ebet, ne gilas ket rak gouestlañ dezhañ ur chabistr a-bezh eus e *Imbourc'hioù poelloniel*².

AN NADIÑ RUMMEL

¹ Embannet abaoe war *Aber* 10 , p. 5.

² Edmund HUSSERL, *Logische Untersuchungen, Zweiter Band: Untersuchungen zur Phänomenologie und Theorie der Erkenntnis*, Max Niemeyer, 1901 (ademb. Felix Meiner, 1992, teskanvet amañ LU-2) [tr. gl. ÉLIE, KELKEL, SCHERER : *Recherches logiques. Tome 3. Éléments d'une élucidation phénoménologique de la connaissance. Recherche VI*, PUF Épiméthée, 4e emb., 2000]. En eil Rann eus LU-2 : *Sinnlichkeit und Verstand (Haeziñ ha meizañ)* emañ ar 6t chabistr : “Sinnliche und kategoriale Anschauungen” (“Furmoù haezel ha rummel an nadiñ”), pp. 656-693.

Evel ma verk titl hollek levr HUSSERL, an *anaout* eo an divoud. Petra eo anaout ? Pehini eo roll an anaout : ditouriñ ur bed estren dimp — pe perzhiañ en amparidigezh ur bed omp lodek ennañ ? Daoust ha stadañ a reomp ent gouzañvat doareoù ar bed, ha pa ve ar bed kennevin ha kempoell emamp neizhiet ennañ pe ar bed dirgen hag amoet ma 'z omp bet stlapet — pe daoust ha roet omp bet d'ar bed ha roet ar bed dimp, ken ma 'z eo digeriñ hon daoulagad warnañ kement ha deraouiñ e sevel¹ ?

E berr, hag anaout zo marilhañ pezh a zo pe grouiñ pezh a vo ?

Eno emañ maen touch ar brederourion. Evit reoù 'zo, LOCKE da skouer, e teu dimp ar bed e rezh santadennoù, haezadoù krai ez eo roll hon spered o eren kenetrezo evit degouezhout gant merzhadur an traoù : degemer a reomp haezad ur stumm ha haezad ul liv hag an dasselliñ, dre gevodidiñ an daou, hon lak da verzhout un ti gwenn. Evit HUSSERL, en eneb, ned eo ket ar merzhout disoc'h un dasselliñ diwar an haezadoù, met emañ en haeziñ endeo, emañ ar merzhout war dalbenn an haeziñ². Ar merzhout a ro din war eeun, a lak erouez din a-gentizh ar pezh unat a anvan diouzhtu un ti : merzhout zo nadiñ. Dre arzerc'hel va evezh e verzhan ez eo gwenn an ti pe c'hoazh, dre anglevoud ur c'hantaezad dibarek ez eo an ti an andon anezhañ, ez anavezan va zi. An eil merzhout o tont war sol ar merzhout kentañ ned eo eilvet nemet en amzer, rak an un moned eus va ferzh ez int o daou, bloc'hel hag amspis da gentañ, stiet war un doare spisoc'h d'an eil. HUSSERL a ra eus ar merzhout kentañ, krai, bloc'hel an *nadiñ haezel* (*sinnliche Anschauung*), eus an eil, anezhañ modekadur an hini kentañ, an *nadiñ rummel* (*kategoriale Anschauung*).

Husserl a ziskouez ne c'hell an nadiñ rummel bezañ kaset da benn, erounezet, hep an emell eus al lavar, dikoc'h, eus ar c'hevreadur — kenster pe dost eo *rummel* ha *kevreadurel* : en nadiñ end-eeun ha n'eo ket en aregañ³ e teraou ar rummañ hag ar c'hevreañ. An den-mañ azezet dirazon er bus 'm eus outañ un anglevad anaoudegezh — gantañ *un air de connaissance* — ha dre sipañ va sell outañ e tizhan gouzout piv eo : un eil merzhout, rummel, a zeu da gevreañ ar merzhout kentañ, haezel, gant merzhadoù kent, kounadoù, “eztennet” eus an anglevad. Heñvel dra, an treug o vont adalek va gwel kentañ eus an ti betek an evezh a daolan ouzh e liv ne vo erounezet nemet dre an erganad ardaoliñ : “gwenn eo an ti”, o kesoutañ nadiñ “an ti”

¹ Hervez titl kaer Paul ÉLUARD : *Les yeux fertiles*.

² A-zivout an *haeziñ* hag ar *merzhout*, sl. KIS-355, La-09, pp. 52-61 & KIS-514, La-11, pp. 31-38

³ A-zivout an *nadiñ* hag an *aregañ*, sl. KIS-064 & -065, La-04, pp. 46-50.

ha nadiñ “al liv gwenn” ; pe c'hoazh, treug an daznaout azlañset gant ar c'hantaezad andoniet en ti a beurechuin dre “haeziñ ent rummel” dre unaat, dre gesoutañ, dre gevreañ an ti erouez, nadet, hag ar c'hantaezad ken erouez all, ken nadet all — unaat, kesoutañ, kevreañ kaset da benn dre erganañ : “va zi eo”.

Un ezhizhour kempred, Robert SOKOLOWSKI, a ro un addispleg eus ur skouer all a nadiñ rummel¹.

“Petra zo spesadel enta d'an nadiñ rummel ? [...] En devoud ez eus un nadiñ rakrummel pe nadiñ eeun² ; mar 'm eus c'hoant da gaout ur c'hornedad dienn skorn ha, goude, mar debran an dienn skorn, e c'hell an tremen bezañ graet hep kesoutad kevreadurel ezhpleg. [...] Lakaomp avat e choman a-sav hag e-lec'h lonkañ ar skornenn e lavarane : « Ar voull dienn skorn-mañ zo... vanilha ». E-lec'h kemer va flijadur, koulz lavarout, e merzhidigezh weledel, c'hweshael ha tañvael ar vlodennig war deuz, e notan un dra bennak a gavan enni. Hag e lavarane un dra bennak war ar pezh a verkan trumm. Un nadiñ rummel eo. Petra a dremen p' en kasomp da benn ? Husserl a lak ez eo erouez dimp ar skornenn, ez eo erouez dimp blaz pe neuz ar vanilha, hogen pezh a zo erouez dimp ouzhpenn eo ar gougevan ez eo ar vanilha ouzh ar skornenn. Gougevanded houmañ a zo erouez nann evel ur saour all pe ur furm all pe ne vern pe naouuster, met kentoc'h evel ar pezh a zo en ur mod danlec'hiet war un dro d'an divoud ha d'e naouuster.

“[...] An distag n'hon eus ket evit kelo diouzh an nadiñ rummel. Pezh hon eus deskrivet betek henn ned eo nemet al live kentañ eus e luniad. [...] Ar pezh hon eus deskrivet betek henn a c'haller ober anezhañ « dec'havaelañ un ergorenn e kement ha henn pe henn », da skouer, dec'havaelañ an dienn skorn e kement ma 'z eo vanilha pe e kement ma 'z eo yen. Aet eur en tu all d'ur meni haeziñ mut ha dall ; krog eur da deurel evezh, met n'emeur ket c'hoazh e par ar c'hesoutañ rummel. War-benn se eo rekis un eil

¹ Robert SOKOLOWSKI, “Le concept husserlien d'intuition catégoriale” (tr. de l'anglais par D. LORRIES), *Études Phénoménologiques* 19, 1994, pp. 39-61.

² Notomp ez eo aketus an aozer da hepkoriñ an arver eus an termen *nadiñ haezel*. Ne ra eno nemet heuliañ prezeg HUSSERL pa ra hemañ anv, e titl ar § 47, eus “der sinnlichen Wahrnehmung als „schlichte” Wahrnehmung” (LU-2, p. 676) [“ar merzhout haezel evel merzhout « eeun »”].

live gwezhiañ. Ennañ, ouzhpenn ma emouezer ouzh arunded an naouuster hag an ergorenn, emañ an arunded-se erouez ent ezhpleg : « An arunded he unan a zeu da vezañ ergorel.¹ » Evit ma c'hoarvezfe kement-mañ, eme Husserl, e rank bezañ ur gwezh all, un erouezañ all en tu-hont d'an emvlisa a reer da gentañ eus an ergorenn ha d'an evezh a stier da c'houde war un naouuster anezhi. Ar gwezh nevez-se, a live uheloc'h, ne vez ket ouzhpennet hep mui d'ar gwezhioù kent, adeiladet emañ warno. An erouezañ eo eus un dra bennak a zo c'hoarvezet c'hoazh dre ar c'hendeuz etre daou wezh a live izeloc'h ; an erouezañ eo eus un arunded sevenet dre ar gwezhioù-se. Un troc'h ez eus etre ar gwezh-se a live uheloc'h hag an erouezadoù a live izeloc'h ; arskarek eo ha diskejus ; drezañ e tistroer etrezek endalc'h an erouezadoù kent, gantañ n'eo ket un ouzhpennad hepken a zeu dezho. An arunded, gougevanded he naouuster ouzh un ergorenn, ar bout, ar bout henn pe henn eus an ergorenn, sed ar c'heñvereg e par an nadiñ eus ar ger « eo » pa lavarer « p eo S »².

“[...] Pa zistroomp da S ha p en eil derez gwezhiañ, e stagomp dre anaout da S un erouez nevez : S zo bremañ erouezet, ereulet evel un dindanad. Erouezet eo evel ar pezh a zo bet stiet an evezh war unan eus e naouusterioù, e seurt doare, p'en ambreder bremañ, m'en ambreder evel o chom da zesavelañ. An dienn skorn zo aze adarre, met aze emañ bremañ evel dindanad engortoz d'un dra bennak. Ha pa 'z eer d'an naouuster, ez eo erouezet bremañ e kement hag ardaolad, n'eo mui evel naouuster hepken. Arledañ a ra rummelezh an « eo » war dreñv ha war raok betek furm an dindanad hag an ardaolad a zle ambroug an « eo » eus an ardaoliñ. Husserl a zispleg an holl luniadoù furmel-se evel treuzfurmadioù erouezded hag evel arunadioù nevez. Husserl a ra meiz war an divoud, ar prezegad hag an ereenn dre ziskouez al liveoù hag an treuzfurmadioù erouezded ma tisoc'hont anezho. An divoud, ar prezegad hag an ereenn n'int ket kendivizadoù gramadeg hep mui, met elfennoù luniadel en doare ma

¹ “Die Identität wird nun selbst gegenständlich”, LU-2, § 47, p. 679.

² Eleze “gwenn eo an ti”, “din eo an ti”, “vanilha eo ar skornenn”. Treug an nadiñ rummel enta a zeraou en nadiñ haezel (en nadiñ eeun, en emvlisa eus an ergorenn) a ziraez par an emouezañ ouzh naouusterioù an ergorenn evit pengenniñ er c'hevreañ dre al lavar.

c'hell an traoù bezañ ambredet hag erouezet. Dre ma 'z eus anezho treuzfurmadurioù en erouezadur an traoù, e c'hellont bezañ distaget diouzh un draezenn dibarek ha gwezhiet e-keñver ne vern pe draezenn all ; n'eo ket hepken an diennoù skorn, met ar chas, ar c'hêrioù, ar bannieloù hag ar c'hadorioù a c'hell bezañ divoudoù ardaolñ. Hogen dre ma 'z eo divoud, ardaolad hag ereenn kement ha treuzfurmadurioù eus erouezadur an traoù, al lec'h ma werc'hont da gentañ ha ma kavont o ster zo hon darempred anaoudeñ gant an traoù a vuhezomp.

”Un araez dinoaz, bout hon dienn skorn dre vanilha, hon eus dibabet evit skoueraat an nadiñ rummel. Dre skouerioù all soutiloc'h e c'haller diforc'hiñ fraeshoc'h gwiskadoù an erouezded haezel hag ar rummelezh. Kemeromp ar skiant a zeu trumm din eus ur blaz divoas gant an dour emañ oc'h evañ, ar spurmantañ a ran e hañvalit bezañ un tammig disliv, pe emañ an den-mañ oc'h emren gant avi, pe e nod erez ouzhin e monedigezh an den-hont ; degouezhioù eo ma c'haller empentiñ un emskiantadenn derou, haezel da gentañ penn, ma vez un naouuster o tennañ an evezh, ha war he lerc'h diskleriadennoù skarusoc'h, furmet ent rummel, gant an holl azlammoù kevredik diwarno, ez eus blaz ar soufr gant an dour evit gwir, ez oc'h morlivet, ez eo an den-mañ avius da vat, ez eo aet an den-hont da eneber din. Ouzhpenn se, hon eus bevennet hon dezrann d'an divoud, d'ar prezegad ha d'an ereenn, nemet ez eus kalz genadoù all a elfennoù rummel o c'houluzañ an erouezioù e modoù disheñvel hag ez int en orin an diforc'hioù kevreadurel el lavar : diskouezell, araogennoù, kevarzhelloù ha kewazelloù, troioù an anv, h.a.”

“Qu'est-ce donc qui est spécifique à l'intuition catégoriale ? [...] Il existe en fait une intuition précatégoriale ou intuition simple ; si j'ai envie d'un cornet de crème glacée, la transition peut avoir lieu sans articulation syntaxique explicite. [...] Mais supposons qu'au lieu de simplement dévorer la crème glacée, je m'arrête soudain et dise : « Cette boule de crème glacée c'est... de la vanille. » Au lieu de simplement me complaire, pour ainsi dire, dans la perception visuelle, olfactive et gustative de cette masse fondante, je note quelque chose que j'y trouve. Je dis quelque chose sur ce que j'y remarque soudain. C'est une intuition catégoriale. Que se passe-t-il lorsque nous l'accomplissons ?

Husserl prétend que la crème glacée nous est présente, que la saveur ou l'aspect de la vanille nous est présent, mais qu'en outre ce qui nous est présenté, c'est aussi l'*appartenance* de la vanille à la crème glacée. Cette appartenance est présente non pas comme une forme ou une autre caractéristique, mais plutôt comme ce qui en quelque manière est sous-jacent à la fois au sujet et à sa caractéristique.

“[...] On n'en a cependant pas encore fini avec l'intuition catégoriale. Ce qu'on a décrit jusqu'ici n'est que le premier niveau dans sa structure. [...] Ce qu'on a décrit jusqu'ici peut s'appeler « *appréhender* un objet en tant que tel et tel », par exemple, appréhender la crème glacée en tant que vanille ou en tant que froide. On est allé au-delà d'une sorte de sensibilité muette et aveugle ; on a commencé à faire attention, mais on n'a pas encore atteint l'articulation catégoriale. Pour cela un deuxième niveau est requis.

“À ce deuxième niveau d'opération, on ne fait pas seulement l'expérience de l'identité entre la caractéristique et l'objet, mais cette identité est explicitement présentée : « L'identité elle-même est à présent rendue objective. » Pour que ceci se produise, dit Husserl, un autre acte, une autre présentation est nécessaire par delà la jouissance initiale de l'objet et la concentration de l'attention sur une caractéristique. Ce nouvel acte, de niveau plus élevé, ne s'ajoute pas simplement aux actes antérieurs, il est construit sur eux. C'est une présentation de quelque chose qui s'est déjà produit dans la fusion des deux actes de niveau inférieur ; il est discret et disruptif ; on fait retour à ce que ces présentations ont amené, on ne leur ajoute pas simplement davantage. L'identité, l'appartenance d'une caractéristique à son objet, l'être, l'être tel ou tel de l'objet est ce qui correspond intuitivement au mot « est » lorsqu'on dit : « *S est p.* »

“[...] Lorsque, dans ce deuxième niveau d'activité, nous faisons retour à *S* et *p*, nous commençons par rendre *S* présent d'une manière nouvelle : *S* est maintenant présenté ou visé (*meant*) comme un substrat. Il est présenté comme ce qui a subi une concentration de l'attention sur l'une de ses caractéristiques, de sorte que maintenant lorsqu'on le vise (*intend*), on le vise comme restant à déterminer. La crème glacée est là à nouveau, mais elle est là maintenant en tant que substrat en attente de quelque chose. Et lorsqu'on passe à la caractéristique, elle est maintenant présentée en tant que prédicat, non plus simplement comme caractéristique. La catégorialité du « est » se dilate vers l'arrière et vers l'avant jusqu'à la forme du substrat et du prédicat qui doit accompagner le « est » de la prédication. Toutes ces structures

formelles, Husserl les explique comme des transformations de présence et comme de nouvelles identifications. Husserl rend compte du sujet, du prédicat et de la copule en montrant les niveaux et transformations de présences qui les amènent. Le sujet, le prédicat et la copule ne sont pas de simples conventions grammaticales, mais des éléments structuraux dans la manière dont les choses peuvent être visées (*intended*) et présentées. Parce qu'ils sont des *transformations* présentationnelles des choses, ils peuvent être détachés d'une chose particulière et s'opérer à l'égard de n'importe quelle chose que ce soit ; ce ne sont pas seulement les crèmes glacées, mais les chiens, les villes, les drapeaux et les chaises qui peuvent être sujets de prédication. Mais parce que sujet, prédicat et copule sont des transformations de la *présentation des choses*, le lieu où ils sont originellement à l'œuvre et d'où ils tirent leur sens est notre commerce cognitif avec les choses que nous expérimentons.

“Nous avons fait usage d'un exemple inoffensif, le fait que notre crème glacée est à la vanille, pour illustrer l'intuition catégoriale. Il y a d'autres exemples plus subtils dans lesquels on peut différencier de façon plus vive les diverses couches de présence sensible et de catégorialité. Par exemple, la soudaine prise de conscience que l'eau que je suis en train de boire a un goût particulier, la prise de conscience de ce que vous paraissez un peu pâle, qu'il agit avec envie, qu'il y a un air d'hostilité dans le comportement de quelqu'un à mon égard, sont des cas où l'on peut imaginer un genre de prise de conscience initiale sensible d'abord, dans laquelle une caractéristique commence à attirer l'attention sur elle, à quoi succèdent alors les déclarations plus décisives, formées catégorialement, avec tous les effets publics qu'elles ont, qu'en effet l'eau est sulfureuse, que vous êtes pâle, qu'il est vraiment envieux, que cette personne est devenue un adversaire. En outre, nous avons limité notre analyse au sujet, au prédicat et à la copule, mais il y a beaucoup d'autres genres d'éléments catégoriaux qui modulent les présences de différentes manières et engendrent des différences syntaxiques dans le langage : démonstratif, prépositions, conjonctions de diverses sortes, divers cas du nom et ainsi de suite” (SOKOLOWSKI, *ibid.*, pp. 43-48).

En e *C'hwec'hvet Imbourc'h* e ra HUSSERL un dezrann a 'n anaout a c'hallfed adskripañ e stumm un drama e tri arvest. Anaout ar bed zo da gentañ steuziañ ennañ, dikoc'h : emanaout evel steuziet ennañ ; n'eus troc'h ebet etre an traoù ha ni, ne erlamomp ket diouto stlenn e rezh haezadoù da geweriañ en hon spered en doare ma

labour un urzhiataer ; an traoù eo hon tenn ac'hanomp hon unan, haeziñ an traoù zo unaniñ ganto ; e lec'h all hon eus graet anv eus ar predig unaniñ¹ hag eus an tri hent heverk diwarnañ : hent ar Werc'hez “en mir en he c'halon”, hent ar barzh a sav ur gounaell anezhañ, hent ar prederour a emdenn anezhañ diwar-bouez ostilhoù al lavar, kontilli ar c'hevreadur — HUSSERL, anat eo ne ra anv nemet eus hent ar prederour. En un eil lankad, en eil arvest an drama, e krog ar preder da labourat e diabarzh an unaniñ, hag eno emañ nevezded doazhadur HUSSERL : en unaniñ kezivik gant an traoù, en haeziñ e teraou an emouezañ, an emlavarout — ha skoulm an drama eo e verk an deraouiñ-se dibenn an unaniñ ; an dienn skorn a deuz ennon ha me a steuz enni ha padal, hep ma paouezfe a vezañ erouez din, hep ma paouezfemp a vezañ unanet, e tiskoach un erouez all a haezen moarvat hep e verzhout, a stagan da emouezañ outañ dre lavarout : vanilha eo ; hag emañ frailhet an anaout mut ha dall, kigel, e oa an unaniñ, un anaout all zo o tiglorañ, gwelus, skarus, anvus ; evel Adam hag Eva o tigeriñ o daoulagad hag o stadañ ez int noazh, e stagan da gomz hag e komzan eus ar baradoz emañ o kuitaat. An trede arvest zo hini an distroioù bepred aznevezet d'an andonioù — ha ne zespisae ket HUSSERL e brederouriezh evel “an distro d'an traoù o unan” ? Hiviziken, eo paouezet an dienn skorn a vezañ kendeuz klok, mut ha dall : emañ aze adarre, met “bremañ evel dindanad engortoz d'un dra bennak”, e saviad an diglok. Klask a reomp anaout ar bed, ha ni dizunanet dioutañ : un dangorenn a dennomp da vezañ a-dal d'an ergorenn a strivomp d'ober anezhañ. Ha HUSSERL a ouie an trevell dreistkred eo hevelep dizunanadur : un nebeut bloavezhioù goude al *Logische Untersuchungen* ez embanne an *Ideen*² ma “leze gant an tan e lod” ha ma luske e embregadenn dic'hoanag da repuiñ er *me trehontel* goude diren ken ar bed, ken ar *me pemdeziek* dre o lakaat “etre krommelloù”. Tostoc'h dimp, o tont war giz da gammedoù HUSSERL, e vennas MERLEAU-PONTY diskuliañ an hent dall ez eo ar c'herzh d'ar

me trehontel hag ar c'halvezad gorre ez eo an troc'h ergor/dangor, rak en don e chomomp unan gant an traoù, a un *kreud* ganto. An anaout gwelus, skarus, anvus zo goubarañ, ergorelaat ; digejañ a ra arvezioù 'zo eus ar *bout*, amparoù 'zo eus ar *bed* ², hep nepred troc'hañ ar wrizienn a gas sabr dezho eus ar *Boutl krai* ³, *kezivik*, eus ar *bed*

¹ Sl. KIS-593 – En-dro d'ar gened, La-12, pp. 210-211 pergen.

² *Ideen zu einer reinen Phänomenologie und phänomenologischen Philosophie*, 1913.

¹ Sl. La-11, pp. 24, 63 ; KIS-524 – Keal ar c'hreud e preder Merleau-Ponty, La-11, pp. 115-130 ; KIS-617 – Al. **Leib** er brederouriezh, La-12, pp. 324 hh. pergen.

² Sl. La-11, p. 75.

³ Sl. La-11, p. 76.

goue

z

³, eus an *heban*⁵.

AMBREDAÑ VAK HAG AMBREDAÑ LEUNIET

HUSSERL a ouestl Rann gentañ ar *6t*
Imbourc'

h

⁶ d'an doareoù ma tec'havaelomp an traoù — divoud a adkembro hag a beurzispako en *Ideen*. An dra a zec'havaelomp zo pe erouez dimp, o werc'houezañ korf ouzh korf ganimp, ar merzhout eo, pe e-maez erouez, anerouez, derc'houezet dre ur skeudenn pe un arouez, dec'hmeget, kounet. En daou zegouezh diwezhañ e ra anv a *ambredañ vak* (*leer*), ar merzhout o vezañ un *ambredañ leuniet* (*erfüllt*) (eus an derc'houezañ dre skeudenn pe arouez e komz ivez eus un derez a leuniadur, degouezhioù a rin anv anezho pelloc'h). En *Ideen* ez enebo ar merzhout evel *Gegenwärtigung* (*kantvout*) ouzh ar furmoù all eus an ambredañ bodet dindan an anvad *Vergegenwärtigung* (*argantvout*)⁷. Diwar vont, notomp e plede FREUD ivez gant ur furm all eus an daou ambredañ pa enebe ar merzhout ouzh an arren trezerc'hek eus ar merzhadennoù ma klask drezañ ar c'hoant e leuniadu⁸. Evit distreiñ da skouer an dienn skorn, keit ha ma 'm eus c'hoant d'he c'haout ha hi e 'm diamen c'hoazh, e 'm eus outi un ambredañ vak ; pa zeuan a-benn d'he c'haout, ez eo rannet an ambredañ etre al leuniet (erouez eo din dre ar gwelout, ar stekiñ) hag ar vak (he dec'hmegañ ne ran ken dre an tañva, HUSSERL an *Ideen* a gomzo eus *raktennañ* (*Protention*), *taledrec'hiñ* (*Vorerinnerung*) pe *gortoz ragarvezus* (*vorblickende Erwartung*)¹) ; peurleuniet e vo an ambredañ d'ar pred m' he debrin, ma “unanin” ganti. Sellomp a dostoc'h ouzh keñverioù ar c'hoant gant ar vak hag al leuniet end-eeun. Sevel a ra ar c'hoant da gentañ evel un diaez “na lavar ket e anv” ; an diaez-se, evitañ da vezañ un anadenn “diabarzh”, anavezet dre

⁴ Sl. La-11, p. 323, 410

⁵ Sl. KIS-524, *ibid.*, pp. 127-130.

⁶ “Die objektivierenden Intentionen und Erfüllungen. Die Erkenntnis als Synthesis der Erfüllung und ihre Stufen” (“*An ambredadurioù hag al leuniadurioù ergorelaat. An anaout evel kendod al leuniañ hag an derezioù anezhañ*”), pp. 544-656.

⁷ Sl. KIS-068, La-04, pp. 52-53 ; sl. ivez “Tri modekadur ar c'hrediñ hervez Husserl”, La-01, pp. 63-74.

⁸ Sl. GBLF. ¶¶ 324, 458, 567.

¹ Sl. La-12, pp. 82-83.

emanglevoud², zo *merzhet* er ster dik ha war e zivoud e c'haller komz a nadiñ hag a ambredañ leuniet ; pa gemer an diaez-se, dec'havaelet dre un nadiñ haezel, rezh ar c'hoant d'un dienn skorn, e c'haller komz a nadiñ rummel, o vezañ ma verzher un naouster anezhañ war sol an nadiñ kentañ — hep ma paouezfed a notañ ur merzhout hag un ambredañ leuniet. Hag aze e splann luniad dibarek ar c'hoant : ennañ e unan en en merzher e ser un ambredañ leuniet (anglevoud leuniadezh (*Fülle*) an den ennañ e unan, unanet gantañ e unan, emunanek), war un dro ez eus anezhañ un ambredañ vak, un derc'hañ ergorenn anerouez (un derc'hañ *ergerc'henn* el lavar freudek), arvez eus diglokted an den war glask bepred d'un unaniñ klokaus.

Hanterenn gentañ ar *6t Imbourc'h* a c'hoarvez eus studi ar c'hendodoù leuniadur (*Erfüllungssynthesen*). E tro an dienn skorn, an ergorenn a zeu erouez dimp war eeun, a-gentizh, dre werc'houezañ (*Selbstdarstellung*) ; alies avat ez eer d'an traoù dre ul lerc'hiad tennadoù, an arouezioù, ar skeudennoù oc'h azhentiñ hon ambredañ — HUSSERL a gomz neuze eus steudadoù pazennek a leuniadurioù handizhek (*Stufenreihen mittelbarer Erfüllungen*). En degouezhioù-se ma treuz hon anaout derc'hennadoù dre arouez (*Zeichenvorstellungen*) pe dre skeudenn (*Bildvorstellungen*), e komz eus gwidennadoù leuniadurioù (*Erfüllungsketten*), al leuniañ o wiskañ diwar vont furm ur c'hendodiñ ereulañ³ pe zec'hmegañ en ur chom durc'haet ouzh ergorenn ar merzhout. Divrazañ a ra ar c'hevenebadur etre pezh a ray anezhañ en *Ideen* ar *Gegenwärtigung* hag ar *Vergegenwärtigung*¹.

“A-gevenep d'an dec'hmegañ, ez eo ar merzhout, evel m'omp kustum d'e embann, dezverket gant ar perzh lakaat an ergorenn da anadiñ « he unan » ha n'eo ket « en he skeudenn ». E se ez anavezomp diouzhtu an diforc'hioù naouus d'ar c'hendodoù leuniañ. Leuniet e vez an dec'hmegañ diwar-bouez ar c'hendod spesadel da heñvelded ar skeudenn, ar merzhout diwar-bouez kendod an arunded trael, an dra oc'h emzervaat dre emziskouez a lies tu hep paouez a vezañ an un tra.”

“Gegenüber der Imagination ist die Wahrnehmung, wie wir es auszudrücken pflegen, dadurch charakterisiert, daß in ihr der Gegen-

² A-zivout an *emanglevoud* evel merzhout er ster dik, sl. KIS-381 – Gl. *cénésthésie* [...], La-09, pp. 275-285, pp. 280-281 pergen.

³ Sl. La-10, pp. 408-409. A ster gant *Bedeutung* e ra HUSSERL gant an adanv *signitiv* a-gevenep da *intuitiv* (LU-2, § 8, p. 567*).

¹ Sl. an daveoù p. 339 a-zioc'h, n. 7.

stand „selbst“ und nicht bloß im „Bilde“ erscheint. Darin erkennen wir sofort die charakteristischen Verschiedenheiten der ~~S~~-
 s y n t h
 e s e n. Die Imagination erfüllt sich durch die eigenartige Synthesis der Bildähnlichkeit, die Wahrnehmung durch die ~~S~~ Identität, die Sache bestätigt sich durch sich „selbst“, indem sie sich verschiedenen Seiten zeigt und dabei immerfort die eine und selbe ist” (LU-2, § 14, p. 588).

“Ur perzh heverk eus ar skouerioù emañ o paouez komz anezho pe eus renkad an derc'hennadoù ereulañ int gougevret outo eo emañ endalc'hed an derc'hennadoù — pe, evit komz dikoc'h, an dafar² anezho — oc'h erskrivañ a-gentouez un

a
r
g
a
m
m
e
d
a
d

s
a
v
e
l
e
t

e
u
s

² A-dal da Al. *Materie* e ran amañ gant Br. *dafar* a zo ar c'hevatal a'm eus roet e lec'h all (sl. La-10, p. 249 & La-12, p. 322) da Al. *Hyle* arveret gant HUSSERL en *Ideen*. A-zivout La. *materia* gant TOMAZ AKWINO, sl. ivez La-11, p. 211-212.

a
l

l
e
u
n
i
a
ñ

. Al leuniañ o c'hoarvezout eno a-handizh ne c'hell nepred c'hoarvezout a-gentizh war un dro. Da bep ambred³ ereulañ eus ar renkad-se e vez ul leuniadur savelet (pe, diouzh an dro, ur stroll savelet a leuniadurioù) a zo e nesañ leuniadur ha da hemañ unan all nesañ adarre, h.a. Hevelep perzh a gaver ivez gant ambredoù nadiñ 'zo. Evel pa zerc'hennomp un dra dre skeudenn ur skeudenn. Dafar an derc'hennadur a erskriv amañ ivez ul leuniadur kentañ a zegasfe enta dindan hon daoulagad ar skeudenn orin « he unan ». Hogen da houmañ ez eus un ambred nevez a zo e leuniadur ouzh hon deren d'an dra e unan. Splann eo, an hollad-se a zerc'hennadoù handizhek, ereulañ pe nadiñ, zo boutin etrezo ar perzh derc'hennañ o ergorennoù n'eo ket war eeun met dre zerc'hennadoù berniet an eil war egile a zerez izeloc'h hag uheloc'h ; pe, evit mont rikoc'h, ez eus anezho derc'hennadoù o terc'hennañ o ergorennoù evel

e
r
g
o
r
e

³ War-benn skañvaat ar prezeg e pennañvaat amañ pennañvaat ar verb kentoc'h eget ar pennañvaat — diskoulm oc'h aesaat a du 'rall furmidigezh al liester hag an deveradoù. A-zivout an doareoù all arveret pe ginniget evit sevel plegadoù ha deveradoù diwar ar pennañvaat, sl. ober Øoberoù, mont Ømonedoù, dimeziñ Ødimezioù, ergorañ Øergorañvel (La-14, p. 196), h.a.

n
n
o
ù

d
e
r
c
'
h
e
n
n
a
d
o
ù

a
l
l

p
e

o

t
a
v
e
i
ñ

d
a

e
r
g
o
r
e
n
n
o
ù

d
e
r
c
,
h
e
n
n
e
t

e
v
e
l

s
e

[...].

*“Mar taolomp ur sell war ar renkad emañ o paouez ennaouiñ,
e komzimp a ambredadurioù pe, diouzh an dro, a leuniadurioù*

h
a
n

d
 i
 z
 h
 e
 k
 (*pe berniet), dre se enta a*
 z
 e
 r
 c
 '
 h
 e
 n
 n
 a
 d
 o
 ù

 h
 a
 n
 d
 i
 z
 h
 e
 k

. *Alese e c'haller neuze erganañ e c'houl nep ambred handizhek ul leuniadur handizhek o tisoc'h, evel just, goude un niver bevennek a gammedoù, en un nadiñ kentizhek.*"

"Eine merkwürdige Eigentümlichkeit der eben besprochenen Beispiele, bzw. der Klasse signitiver Vorstellungen, welche diese Beispiele illustrieren, liegt darin, daß in ihnen der Inhalt der Vorstellungen — deutlicher gesprochen, die Materie — **a**

b bestimmten Stufengang der Erfüllung *a priori* vorzeichnet. Die Erfüllung, die hier mittelbar erfolgt, kann nie zugleich unmittelbar erfolgen. Zu jeder signitiven Intention dieser Klasse gehört eine bestimmte Erfüllung (bzw. eine bestimmte Gruppe von Erfüllungen) als nächste, zu dieser wieder eine bestimmte als nächste, usw. Diese Eigentümlichkeit finden wir auch bei gewissen intuitiven Intentionen. So wenn wir uns eine Sache durch das Bild eines Bildes vorstellig machen. Die Materie der Vorstellung schreibt auch hier eine erste Erfüllung vor, welche uns nämlich das primäre Bild „selbst“ vor Augen stellen würde. Zu diesem Bild gehört aber eine neue Intention, deren Erfüllung uns die Sache selbst führt. Offenbar ist das Gemeinsame all dieser mittelbaren, ob signitiven oder intuitiven Vorstellungen dadurch charakterisiert, daß es Vorstellungen sind, welche ihre Gegenstände nicht in schlichter Weise, sondern durch übereinander gebaute Vorstellungen niederer und höherer Stufe vorstellig machen ; oder, um es schärfer auszudrücken, es sind Vorstellungen, die ihre Gegenstände *als Gegenstände* darstellen. [...]

e n ä n d
 e n i n
 B e z i e
 h u n g
 s t e h e
 n d, vorstellen. [...]

“Mit Rücksicht auf die eben charakterisierte Klasse von Fällen sprechen wir von mittelbare (oder übereinander gebauten) Intentionen bzw. Erfüllungen, also auch von *Ideen*. Es gilt dann der Satz, daß jede mittelbare Intention eine mittelbare Erfüllung fordert, welche selbstverständlich nach einer endlichen Anzahl von Schritten in einer unmittelbaren Intuition endet” (LU-2, § 18, p. 602).

NADIÑ HA DARGANTVOUT

Prizius eo al *Logische Untersuchungen* evit anaout dedroadur preder HUSSERL pa weler o tiwanañ enno al linennoù bras a vo re an *Ideen*. Sklaeriusoc'h int zoken eget an *Ideen* e kement ma ne ren ket c'hoazh warno an daouvlenegezh merzhout / me trehontel a lakay un troc'h krenn etre an den hag ar bed. E nep lec'h dre oberenn ar prederour pa ouzon ne spurmanter ar frouezh da dennañ eus kevelerezh ar merzhout hag al lavarout evel el *Logische Untersuchungen* : poent loc'hañ ur sell nevez war an arz eo deskrivadur an arouez hag ar skeudenn en o c'hefridi ereulañ ha dec'hmeañ evel kammedoù handizhek trema an nadiñ kentizhek ez eo ar merzhout.

Ur c'heneil kozh a arbenne ouzhin gwechall : “Komz a rez eus krouiñ bepred. Krouiñ ? Met krouiñ petra ? ” Heñvel aters a c'hallfed ober : “Merzhout ? Met merzhout petra ? Aze emañ ar gudenn. Pa ra HUSSERL anv a *draoù merzhet* e lak e penn kont traoù bezant endeo ; nadiñ gantañ zo nadiñ en ur bed graet. An aters o tont eo : hag ur c'heñver zo etre *nadiñ* hag *ober bed* ? Ha ne ve ket muioc'h a liamm etre an daou eget etre aozañ ur film hag arvestiñ outañ ? Ha ne ve ket kentoc'h an ober bed ur furm eus an nadiñ ? Pe, gwell, ha ne ve ket ober bed ha nadiñ an div furm eus an un ober ? Un alberz eus an kez ober a 'm eus klasket reiñ, da heul Hans JONAS, gant kealioù ar *c'hengounaouiñ* hag ar *c'hengouzerc'hañ*¹ ma tiwan drezo ergorennoù nevez. O ereet 'm boa ouzh ur meizad kentradet gant HUSSERL en *Ideen* end-eeun, ar *c'hediñ ster* (*Sinngebung*). Hogen, tra ma respiz HUSSERL ar *c'hediñ ster* evel ur mont d'an traoù a zo endeo, e kredan tennañ an evezh war furm glok ar *c'hediñ ez* eo ar *c'hediñ bout*. Evit degas rummennoù digejet en *Ideen*, mard eo *kantvout* “bout gant” an traoù (eleze merzhout), hag *argantvout* azderc'hel *arogla* ^h (frond ar “bout gant”), e ran gant *dargantvout* da envel “an dec'havaelañ oberiant (hini an arzour o sevel e oberenn) ”

², “ar merzhout er ster leun, hontreat, moned arloezus etrezek an traoù, nevezus d'o gwirionez³.”

Ma ne reas HUSSERL, pa ouzon bepred, gant kevatal ebet da dermenoù evel “kediñ bout” pe “dargantvout”, e pourchas a-hed e oberoù ar binvioù ret d'o dezrannañ.

Ul ledad koumoul gwenn skedus a-dreuz barradur noazh du an derv dirak va frenestr... An deskivadur-mañ a ran goude taol, e beotian, rak war an taol n'on evit ober meiz war netra, on mut, hep devezout, goursavet, ezsavet, *transporté*, ar merzhout a ran zo estreget merzhout, ar from a 'm zreant zo estreget from, un hevelebiñ eo hag estreget un hevelebiñ. E lec'h all e 'm eus graet gant “unaniñ”⁴, un

¹ Sl. La-10, pp. 397-398 ; evit ar c'heñver a c'hell kaout ar c'healioù-se gant arvezioù 'zo eus preder HEIDEGGER, sl. La-12, p. 169.

¹ Gwell eget ar ger kembraek-mañ (“smell, scent, odour, fragrance, incense”) ne gavan evit leterc'hañ an eñvoriñ, an erianañ, dreist-holl pa zaveer d'e c'herdarzh (“< Clt *ari-u9o-klou9”, GPC 209) en lak damgevatal d'ur Br. *arouglev*.

² Sl. La-08, p. 258 ; sl. ivez p. 327.

³ Sl. La-08, p. 516.

⁴ Sl. La-12, pp. 210-211.

unaniñ avat ma 'z on kaset da netra... Aet hebiou ar predig, torret ar strink, e strivan da zastum an tammoù, da varilhañ an heklevioù. Klaskomp bremañ treuzlakaat kement-se e termenou HUSSERL. Un nadiñ kentizhek a c'hoarvez, n'eo ket avat war vod an daznaout, rak an “ergorenn” ambredet a ziwan war un dro gant an ambredañ ; n'eo ket un trezerc'hañ koulskoude (ne zere ket ar skritell “*hallucination simple*” ijinet gant RIMBAUD), ur c'hantvout eo e ster an *Ideen*, met ur c'hantvout ken klok ma ne zere mui outañ termenou evel “ergorenn” ha “dangorenn”, “me” ha “traoù” — d' e arouezñ e 'm boa forjet “kevangantvout”⁵, tra ma komz MERLEAU-PONTY eus un “distro dodennel da aozioù andoniek ar merzhout”⁷, DUFRENNE eus “distremen keveneped an dangor hag an ergor, ma teu hemañ da vezañ peuzdangor”⁸. Mar daveomp da rummennoù HUSSERL e vo evit stadañ n' int ket kevazas, nemet ez amparont un daolenn daveñ : *reiñ bout* koulz ha *reiñ ster* ; ambredañ *leunius* koulz hag ambredañ *leuniet* ; diverkadur an harzoù etre *trehontusted* an traoù hag an *enmanusted* d'an emouezañ, ken e c'haller komz a *steuziadur* an emouezañ pe a zistro an *emouezañ* d'ur goullou kezivik.

Evit komz eus ar *predig unaniñ* e pourchas anadennoniezh HUSSERL un hent a zo talvoudus gant bezañ pleustret evel hent nac'hañ, ac'hoel evel hent da drevonnañ. A-zivout ar *predig unaniñ* e unan ne c'haller lavarout muioc'h ; mut drezañ e unan, ned eo ergoradus nemet ur wech aet hebiou ; pe gentoc'h ur wech tremenet ar “pennlein kenedel”⁹, “eurvad an ampoent kentañ”³, e teu mouezh dezhañ keit ma pad ar “bremañ beñ”⁴, ar prantadig berr deskrivet gant HUSSERL evel *drek-tennañ, kounañ kentael, keinedrec'hiñ*. An ambredañ a glask leuniadur e rezh un nadiñ kentizhek, ha berr e chom dirak ar goullou : n'eus ergorenn erouez ebet a oufed merzhout. En e amen n'emañ nemet hentoù an nadiñ handizhek — ar modoù eztaoliñ : ereulañ, dec'hmegañ... Ha deraouiñ a ra un argerzh a denn da c'hwel ar c'hounañ gant an diforc'h ez eo ar c'hounañ amañ kounañ kentael. An adeiladoù lavarel, delvel, jestrel, sonel... oc'h eskoriñ zo talbenn an ambredañ, hemañ o kaout ganto leuniadur ken kentizhek, ken handizhek. Gant gerioù all, mont a reer d' un oberenn arz ken evel

⁵ Sl. *Emsav* 100, p. 146 ; sl. ivez La-08, p. 258.

⁷ Sl. La-12, p. 216.

¹ Sl. La-12, p. 216.

² HENRI VAN LIER, sl. La-12, *ibid.*

³ ALAIN, sl. La-12, pp. 215-216.

⁴ Sl. KIS-576 – Al. **Retention, Protention** e preder Husserl, La-12, pp. 78-89 ; anv zo eus “*das Moment des lebendigen Jetzt*”, p. 81.

⁵ Sl. KIS-576, *ibid.* : “*Retention, Nacherinnerung*”, p. 84, 88 ; sl. ivez KIS-593, p. 211, n. 1.

d'un draezenn ordinal dre un nadiñ *arloezet*, daznavezus (kentizhek ha handizhek), ken evel d'un derc'henn oc'h azhentiñ, dre un nadiñ *arloezus*, etrezek ur werc'helezh all (bet erzerc'h e mudelezh ar *predig unaniñ*, met anerouez hiviziken, ez eo an oberenn kement hag ar *gounaell* anezhi). Al lenner, an arvester, mard int diles, a gouezh en un trap : deuet dirak un *draezenn* (testenn, oberenn delvel...), e turc'haont outi evel ouzh nep tra all un ambredañ a gav leuniadur ken handizhek, ken kentizhek hag en ur ser e tigor drezi un islonk ma emaint dirak ar goull : gougorzhed int, endalc'het int d'o zro d'un ambredañ *leunius*, d'un nadiñ *arloezus*. MERLEAU-PONTY ne lavare netra all pa skrive “o devez ar c'hrouadennoù o hoali hogos en e bezh dirazo ”¹.

DARGANTVOUT HA KEVREADUR

Dre m'emañ orin an oberenn arz en ur pred na anavez ket lezennoù ar bed ergorel ma vez an traoù eno-endeo hervez an hebadell *nil novi sub sole*, eo aes intent e vo en arvar ganti reolennoù ar monedoù ordinal — ne anavezo ket an endalc'h da vezañ lec'h ar gwelout, ar c'hlevout, al lavarout boutin. Evit a sell al lavarout ez addezevo an neuziadur, ar steradur, ar c'hevreadur. Pa zifluk mouezh ar barzh eus ar vudelezh kezivik e heuilh pe e torr ar reolennoù hervez ur gemez digent. E gwir, el linennoù-mañ skrivet ivez *sub sole* n'eus netra nevez. A-dreñv blinded ar varzhed — hag int oc'h ober van da gemplegañ d'an urzh en oadvezhioù ar veli ha, kerkent ha dizeriet ar veli, o vruzunañ nep destrizh gant un drantiz a vugale a ya da foeltrañ o skol — ar varzhoniezh e pep amzer hag e pep lec'h, e mod pe vod, a oar pilat an hent ret evit arc'hañ he gwirioù war vuhez ar yezhoù ha war an emell en o c'hevreadur.

Evit ar prederouriezhoù kent, hini LOCKE d'o fimpatrom, e oa ar c'hevreadur tra an dasselliñ, an aregañ : an nadiñ n'en doa perzh ebet ennañ. HUSSERL a ziskouez ez eo ostilhoù ar c'hevreadur, an ereenn, an araogennoù, ar c'hevarzhelloù, h.a. savelet dre ar furm-se eus an nadiñ en deus anvet an *nadiñ rummel*.

“Ar c'heñvereg e par an nadiñ eus ar gerioù ha(g) ha pe, o daou hag unan eus an daou ne c'haller ket, a lavaremp a-zioc'h en un doare krai a-walc'h, e bakañ gant an daouarn nag e c'havaelañ dre ur skiantenn ; kenkoulz all n'eur ket, ent dik, evit e luniañ pe e livañ. Me a c'hell livañ A ha livañ B, ivez livañ an eil hag egile war

⁶ Sl. La-12, p. 211.

¹ *L'Œil et l'Esprit*, Gallimard, 1964, p. 93.

*an un taolenn ; hogen n'on ket evit livañ an o-daou, an A-ha-B.
N'eus amañ nemet ur galluster en amen bepred, a zo ren ur gwezh
nevez a genglenadur (a gendastum) war sol an daou wezh nadiñ
diforc'h hag ù drezañ*

k
e
v
r
e
t
e
d

*an ergorennoù A ha B. En kez gwezh, er stad a draoù emamp o
paouez kemer da skouer, e vez amparet derc'hennad skeudennel
an A-ha-B, tra na vez ha na c'hell bezañ roet hevelep kevreted
« enni he unan » war vod ar merzhout nemet dre ar gwezh-se end-
eeun modekaet kewir ha soliet neoazh er
m e ù d à eus A
hag eus B.*

*“Mar komzomp eus ar gwezh oc'h unaat ar merzhadennoù-se,
ha nann eus ur c'hennaskañ bennak na zoken eus ur strollata
anezho e-barzh an emouezañ, kement-se a denn evel just d'an dra-
mañ : un diazalc'h ambredel unadek eo a zo roet dimp, dezhañ da
geñvereg un ergorenn unat na c'hell bezañ amparet nemet e ser ar
c'hennaskañ dre an kez gwezh, dres evel ma ne c'hell ur stad a
draoù bezañ amparet nemet e ser al liammañ o lakaat e diazalc'h
derc'hennadoù. War un dro e tiverzher ivez ar fazi bonel o deus
graet poelloniourion arnevez anvenek 'zo p' o deus kredet e
c'hallent lakaat hevelep liammadur kenglenat a anvioù pe a
lavarennoù war gont un emouezañ diaser ouzh ar gwezhioù envel
ha lavarennañ, o nac'h dre se ober eus an ha(g) ur furm boelloniel
ergorel.**

*“Dleout a reer ivez diwall a gemmeskañ ar merzhadennoù eeun
a deskadoù, a steudadoù, a vagadoù, h.a., haezet unadek, gant ar
merzhadennoù kenglenat ma vez amparet drezo ha drezo hepken
ent strizh an emouezañ ouzh al liested.”*

“* Da skouer e lennomp e STIGWART (*Logik*, I², S. 206) : « Ar gwidennadur dre ‘ha(g)’ eus al lavarennoù [...] ne denn ket da gentañ da estreget ar gevreted en un emouezañ hepken, ha dre se n’eus dezhañ ster ergorel ebet.”

“Das, was den Worten *und* und *oder*, *beides* und *eins von beiden* anschaulich entspricht, das läßt sich, so drückten wir es oben in etwas roher Weise aus, nicht mit Händen greifen, mit irgendeinem Sinn erfassen ; wie es sich ja auch nicht eigentlich im Bilde darstellen, etwa malen läßt. Ich kann *A* malen und *B* malen, kann beide auch im selben Bildraum malen ; aber das *beide*, das *A* und *B* kann ich nicht malen. Hier gibt es nur die eine und jederzeit offenstehende Möglichkeit, daß wir auf grund der beiden einzelnen Anschauungsakte den neuen Akt des Konjungierens (Kolligierens) vollziehen und hierdurch das ~~in~~ e n der Objekte *A und B* in In ihm konstituiert sich in der Sachlage, die wir eben als Beispiel vor Augen hatten, die b i l d l i c h e Vorstellung des *A* und *B*, während dieser Inbegriff in der Weise der W a h r n e h m u n g e n gegeben ist und nur gegeben sein kann in einem eben solchen, bloß konform modifizierten Akte, der aber in den Wahrnehmungen von *A* und *B* fundiert ist.

“Daß wir von einem Akte sprechen, der diese Wahrnehmungen einigt, und nicht von irgendeiner Verknüpfung oder gar von einem Zusammen dieser Wahrnehmungen im Bewußtsein, liegt natürlich daran, daß hier eine einheitliche intentionale Beziehung gegeben ist und ihr entsprechend ein einheitlicher Gegenstand, der sich nur in dieser Aktverknüpfung konstituieren kann, ganz so wie sich nur in dem beziehenden Verbinden von Vorstellungen ein Sachverhalt konstituieren kann. Man erkennt hier zugleich den wesentlichen Irrtum, der hervorragenden neueren Logikern dadurch unterlaufen ist, daß sie der konjunktiven Verbindung von Namen, bzw. von Aussagen, ein bloßes Zusammenbewußtsein der nominalen und propositionalen Akte glaubten unterlegen zu dürfen und somit das *Und* als objektive logische Form dahingaben.*

“Auch davor muß man sich hüten, die schlichten Wahrnehmungen von sinnlich-einheitlichen Mengen, Reihen, Schwärmen u. dgl. mit den konjunktiven Wahrnehmungen zu verwechseln, in welchen sich allein das Vielheitsbewußtsein selbst und eigentlich konstituiert.

“* So lesen wir bei Sigwart (*Logik*, I², S. 206): „Die sprachliche Verknüpfung der Sätze mit ‚Und‘ ... sagt zunächst nichts anderes als diese subjektive Tatsache des Zusammenseins in einem Bewußtsein aus, und es kommt ihr darum keine objektive Bedeutung zu”.

(*LU-2*, § 51, pp. 688-689).

Ar c'hevreadurioù beziat o devez moarvat da welout gant ar c'hefrediñ (dasselliñ, aregañ, h.a.) dre benn ma tenn hemañ anezho e araezioù. Hogen n'emañ ket o c'havell en ur c'hefrediñ emdennet, troc'het diouzh ar merzhout. Mar ampar ar merzhout ergorennoù unat dre ar gwezh a ra HUSSERL anezhañ an nadiñ haezel, ar merzhout eo c'hoazh a zistro war an ergorennoù-se, e ser an nadiñ rummel, evit o eilsammañ e rezh ergorennoù unat a rizh nevez gougevan outo un diazalc'h kevreadurel, e welet hon eus, dre ereenn: “dienn skorn, vanilha” \emptyset “an dienn skorn zo vanilha”,
 dre gevarzhell: “A,
 B \emptyset A
 -
 ha-B”, h.a.

E berr, al lavar a sav eus ar merzhout, kebret endeo gant e gevreadur. Ouzhpennañ a rin: al lavar barzhel a eskor eus ar vudelezh kezivik hag ar steriegezh nevez o wiskañ e c'herioù a wisk ivez binvioù e gevreadur: ereenn, araogenn, kevarzhell, h.a.

Lusket on bet da sevel an notenn-mañ dre spurmantiñ ur c'hendegouezh etre roll dibar ar gevarzhell *ha(g)* en ur barzhoneg hag an hir a studienn renet gant HUSSERL warni hag ar gerioù ostilh all. Al linenn

“*Te hag int ha me*”, pennlein ar barzhoneg “Razarc'h moskovat”, zo anezhi un ergorenn digent a c'hougorzh un ambredañ handizhek o klask ul leuniadur na zeuy nemet goude, pell goude, en he hoali dirazi...